

Тимошишин Інна Любомирівна,
*студентка 4-го курсу факультету прокуратури та слідства
(кримінальної юстиції) Національного університету
«Одеська юридична академія»*

Науковий керівник: *к.ю.н., доцент, доцент кафедри цивільного процесу
Цал-Цалко Ю. Ю.*

ПРОБЛЕМИ ЗДІЙСНЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна, на певний час зупинила мало не всі процеси в державі. Багато підприємств та організацій і досі не повернулись до повноцінного функціонування, а хтось і зовсім не відновив роботу. Проте, це стосується не всіх.

Відповідно до ч. 1 ст. 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану»: на період дії воєнного стану не можуть бути припинені повноваження судів. А згідно із положенням ч. 2 ст. 26 вказаного Закону: скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства забороняється [1]. Судова гілка влади неупинно продовжує свою роботу протягом цього важкого періоду і працівники апарату суду стикаються з чималими труднощами.

Розпочати варто з того, що не на всій території України суди зараз можуть функціонувати, в тому числі і суди загальної юрисдикції, до повноважень яких входить розгляд цивільних справ. Задля забезпечення здійснення судочинства на територіях, де суди були вимушені припинити свою роботу, Верховним Судом було затверджено «Перелік судів, територіальну підсудність яких було змінено у зв'язку з неможливістю здійснювати правосуддя під час воєнного стану» [3], згідно якому правосуддя здійснюється найбільш територіально наближеними судами [6]. Даний документ ґрунтувався на відносно нових положеннях Закону України «Про судоустрій і статус суддів», які закріплюють, що: у разі неможливості здійснення правосуддя судом з об'єктивних причин під час воєнного стану може бути змінено територіальну підсудність судових справ, що розглядаються в такому суді, за рішенням Вищої ради правосуддя, що ухвалюється за поданням Голови Верховного Суду, шляхом її передачі до суду, який найбільш територіально наближений до суду, який не може здійснювати правосуддя, або іншого визначеного суду. У разі неможливості здійснення

Вищою радою правосуддя такого повноваження воно здійснюється за розпорядженням Голови Верховного Суду. Відповідне рішення є також підставою для передачі усіх справ, які перебували на розгляді суду, територіальна підсудність якого змінюється (ч. 7 ст. 147 зазначеного Закону) [2].

Суди, що функціонують, здійснюючи свою діяльність керуються Рекомендаціями щодо роботи судів в умовах воєнного стану Ради суддів України [4]. Варто зазначити, що дотримання вказаних рекомендацій спрямоване на гарантування безпеки учасників процесу, але не допомагає спростити чи забезпечити звичний темп розгляду справ. Численні повітряні тривоги суттєво зменшують кількість судових засідань, які можуть бути проведені впродовж робочого дня; нестабільна робота громадського транспорту збільшує шанс неприбуття учасників справи, участь яких є обов'язковою; частина присяжних перебуває за межами кордону України; нестабільна робота мережі Інтернет унеможливує проведення судових засідань у режимі відеоконференцій та (або) їх аудіофіксації, так як на даний момент, в системі судоустрою аудіофіксація судових засідань здійснюється на комплексі vkz.court.gov.ua, який потребує стабільного інтернет підключення – іде лише частина із фактично виникаючих щодня проблем.

Задля забезпечення розгляду цивільних справ, часто, учасникам пропонується подати заяву про заочний розгляд справи, або про проведення судового засідання без їх участі. Що фактично, хоч і не обмежує прав особи на можливість представляти свої інтереси в суді, але штовхає їх відмовлятися від фактичної присутності у судових засіданнях задля пришвидшення розгляду конкретної справи. Беззаперечно, учасники справи можуть взяти участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції, проте, з низки причин це не завжди є можливим. Існують різні причини: не вірна авторизація учасника справи на сайті через який здійснюється дистанційне провадження, через що не можливим буде приєднання учасника до відеоконференції, поганий Інтернет зв'язок, завантаженість найближчих судів, із залів засідань яких передбачалась участь бажаної особи та інші.

Також, аналізуючи Рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану [4], слід звернути увагу, що в пріоритет ставляться кримінальні справи, а розгляд цивільних рекомендується відкладати. Але такий «застій» в цивільному судочинстві є доволі негативним явищем і не слід недооцінювати важливість вирішення даної категорії справ.

Наразі дуже важливим для людей стали питання усиновлення, визнання права власності на нерухоме майно та інші. Це зумовлено багатьма причинами. Наприклад, визнання права власності дає людям змогу подавати заявки на отримання коштів та допомог державних програм щодо осіб, які втратили своє житло. А питання усиновлення особливо важливим стало для сімей, один із членів яких виконує свій обов'язок Збройних силах України.

Слід зазначити, що не дивлячись на всі виникаючі труднощі суди проводять судові засідання та успішно розглядають справи, хоч їх кількість і суттєво менша ніж у мирний час.

Так, здійснення судочинства у період війни потребує створення відповідних норм законодавства, які б передбачали способи безперешкодного здійснення своїх обов'язків судами навіть у такі складні та нестабільні часи.

Проте, хоч і існує низка проблем з якими працівники апарату суду та учасники судового провадження стикаються щодня, але вони не стають перепорою для здійснення своїх обов'язків судовою гілкою влади.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>
2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
3. Перелік судів, територіальну підсудність яких було змінено у зв'язку з неможливістю здійснювати правосуддя під час воєнного стану. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/war/Zagalna_tablica_sudiv_06_04_2022.pdf
4. Рекомендації щодо роботи судів в умовах воєнного стану. URL: <http://rsu.gov.ua/ua/news/usim-sudam-ukraini-rsu-opublikovala-rekomendacii-sodo-rooti-sudiv-v-umovah-voennogo-stanu>
5. Васильєва Д. Судові засідання в умовах війни. Які справи розглядають та в якому порядку: Юридична газета, 2022 р. URL: <https://jur-gazeta.com/dumka-eksperta/sudovi-zasidannya-v-umovah-viyni-yaki-spravi-rozglyadayut-ta-v-yakomu-poryadku-.html>
6. Чернілевська К. Особливості здійснення судочинства в умовах воєнного стану, 2022 р. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/211140_osoblivost-zdysnennya-sudochinstva-v-umovakh-vonnogo-stanu